

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Рябого Юрія Олексійовича
«Політичний плюралізм в системі змін внутрішньополітичних процесів в
Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Сучасні тенденції трансформації суспільно-політичних відносин, що пов'язані з кризою традиційних та появою нових політичних інститутів, глибокими змінами у характері політичних відносин як на місцевому так і національному рівнях, вимагають якісного оновлення теоретико-методологічного інструментарію. Одним з важливих елементів життєдіяльності та розвитку держави і суспільства є політичний плюралізм. Для України політичний плюралізм у всіх його проявах є актуальними, адже у політичній практиці періодично спостерігаються намагання зазначене явище. Саме тому звернення Ю. О. Рябого. до дослідження феномену політичного плюралізму як цілісного явища суспільно-політичних відносин, висвітлення його трансформаційного потенціалу є виправданим і надзвичайно актуальним

Наукове осмислення проблеми політичного плюралізму є достатньо важливим, особливо на сучасному етапі розвитку та встановлення України .

Визначення об'єкта та предмета дослідження відповідають обраній темі дисертаційного дослідження. Ретельне ознайомлення з дисертацією свідчить, що автор розробив виважену структуру роботи, і це дало йому можливість з'ясувати сутність та специфіку політичного плюралізму як фактору трансформації суспільно-політичних відносин.

Варто відзначити, що Ю. О. Рябого з самого початку вдається правильно побудувати роботу шляхом руху від відповідної теоретико-методологічної бази дослідження до аналізу сучасних тенденцій та основних чинників сучасних трансформаційних процесів.

Не викликають сумніву обрані методи дослідження. Різні розділи роботи вимагали застосування специфічних методів. З метою цілісного сприйняття дослідження дисертантом було використано достатню кількість методів. Використаний історико-правовий метод аналізу політичного плюралізму в Україні протягом 1990-2016 рр. дав змогу розгорнуто описати та визначити етапи встановлення політичного плюралізму з перших років незалежності України, а саме 1990-1998 рр. та виокремити три етапи формування партій та їх раціональний механізм входження до парламенту, вплив на ідеологічні цінності.

Досліджуючи концепт поміркованого плюралізму та вплив на нього «Революції гідності» акцій, протестів, подій які розгорталися в 2014 р., автор

підкреслює, що система залишилася двополюсною, зберігає ознаки поміркованого плюралізму, але процес еволюції партійної системи триває (С. 52-71).

З метою цілісного сприйняття об'єкта дослідження був використаний системний підхід. Він дав змогу визначити стратегію наукового аналізу, а саме аналізувати прояв політичної плюралізації структури в Україні, специфіку взаємовідносин влади та опозиції, фактори впливу на характер голосування громадян України та довіри до влади в період виборчих кампаній 1991-2014 років (С. 71-93).

Досить цікавим є висвітлення питання ставлення населення до влади та зацікавленість громадян політикою країни. Відсоткові співвідношення свідчать, що рівень зацікавленості значно менший і навіть «Помаранчева революція» та «Революція гідності», які аналізує дисертант не вплинула на рівень зацікавленості політикою українських громадян і спонукає робити висновок, що не дивлячись на формально задеклароване зростання інтересу громадян України до політики, реальний рівень політичної участі співгромадян не є досить високим. Із показниками зацікавленості політикою та компетентності у автр пов'язується такий фактор, як рівень довіри громадян до політичних інститутів: органів державної влади, місцевого самоврядування, політичних партій, а також окремих лідерів.

Розкриття понять «денаціоналізації», «національна ідея», «громадської непокори», висвітлення питання амбіційності лідерів та закарбування їх власних імен в історії країни, участь громадян у функціонуванні політичної системи та, зокрема, здійснення впливу на процес прийняття політичних рішень як одну з форм соціально-політичної взаємодії, надало можливість аналізу політичної участі.

Десертантом було наведено власне визначення «політична участь», яку він тарктує як цілеспрямовані дії громадян та їх об'єднань, через які вони впливають або намагаються впливати на процес прийняття політичних рішень, формування владних інститутів, функціонування політичної системи через призму відстоювання (вираження) власних інтересів або реагування на дії суб'єктів політичних відносин (С.101).

Досить цікавим є аналіз автора мотивів громадян брати участі у політиці. Оскільки питання є досить суперечливим і більшість дослідників мають різної погляди автор розглядає аналізує та характеризує цей процес з позиції: Чи є це мотивами «досягнення власного інтересу» чи все ж таки «бажання відчуття контактів з іншими людьми»? (С.101-110).

Не можна не погодитися з автором, що в бізнесовому середовищі існує важливий «резерв» політичної активності, який можна ефективно використовувати для реалізації в економічній політиці. Тобто, великий капітал та наявні при ньому політичні важелі, здатні впроваджувати потрібні та

конструктивні перетворення і проводити досить структурні реформи у соціальній, економічній та інших сферах. Це, в свою чергу, сприятиме плюралізації суспільства одночасно з досягненням консенсусу і стабільності в суспільстві (с. 115).

Аналізуючи політичний плюалізм в Україні в розрізі поняття «політичної активності» десертант підкреслює, що політичний плюралізм найбільш притаманний суспільству, у якому домінує середній клас, який володіє в цілому задовільним достатком, має освіту, яка дозволяє кожному бути досить автономним у реалізації права вибору.

Ю.О. Рябой також досліджує та обґрунтовує плюралізацію суспільно-політичних відносин центрально-східної Європи, а саме на прикладі досвіду Республіки Польща, Чеської та Словацької республік. Підкреслюючи, що Україні необхідно відроджувати багатопартійні культурні традиції, політичну систему, реформовану економіку (С.158-169).

У цілому висновки у дослідженні логічні, науково обґрунтовані та відповідають поставленим завданням. Основні положення знайшли достатню апробацію у виступах на науково-практичних конференціях.

Однак, визначаючи достатньо високий методологічний та теоретичний рівень дисертації, вважаю доцільним висловити наступні зауваження та побажання щодо цієї роботи:

1. У цілому погоджуючись із твердженням дисертанта щодо визначення політичного плюралізму як фактору трансформації суспільно-політичних відносин, вважаю, що автору було б доцільно більш детально проаналізувати питання трансформації сучасних суспільно-політичних відносин України та здійснити аналіз такого поняття як «демократичний транзит».

2. Автор роботи побудував власне дослідження відповідно до однієї парадигми та методології дослідження, але у роботі простежується переважання аналізу минулих тенденцій розвитку подій, які закарбовані історією України. На мою думку, необхідно також зазначити, що питання плюралізму є предметом досліджень різних наук та сфер життєдіяльності суспільства: соціології, культурології, філософії і т.д.

3. Доцільно було б детальніше зупинитися на виокремленні проблем функціонування опозиції та відношення верств населення на сучасному етапі державотворення. Зокрема більшої уваги приділити питання довіри населення до сучасних партій на владі у розрізі населення-партії.

4. Вказуючи на те, що політична участь та політична довіра є основна передумова плюралізації, автору варто було більш чітко окреслювати питання політичної участі населення та довіри як позитивного чинника так і негативного оскільки політичні конфлікти спричиненні саме політичною участю населення в умовах недовіри до влади та не прозорості політичної системи.

5. у вступі слід було визначити чому саме країни Центрально-Східної Європи були обрані для аналізу та виявлення тенденцій плюралізація суспільно-політичних відносин та значення їхнього досвіду для України. В тексті дисертації такий аналіз наявний.

6. Вважаю, що текст би значно виграв, якщо б дисертант використав графічні методи, великий сегмент тексту з цифровими даними та відомостями соціологічних досліджень можна було б зобразити у вигляді діаграм, графіків, таблиць, що значно полегшило б сприйняття інформації для аналізу (підрозділ 2.2. Прояви політичного плюралізму в сучасних електоральних компаніях).

7. Також для структуризації роботи було б корисним на початку підрозділів зазначати основні питання, проблеми, тенденції, детермінанти тощо, а потім подавати їхній аналіз та характеристику.

Наведені зауваження та побажання в цілому не зменшують позитивної оцінки дисертаційного дослідження Ю.О. Рябого «Політичний плюралізм як фактор трансформації суспільно-політичних відносин», яке виконане на досить високому професійному рівні, є самостійним, закінченим і новаторським, здійсненим на актуальну в науковому сенсі тему. Обґрунтованість наукових положень та висновків, сформульованих в дисертації не викликають сумніву. Розбіжностей між текстом дисертації та положень автореферату немає.

Відзначені у відгуку недоліки суттєво не впливають на науковий рівень, характер та практичну значущість проведеного дослідження. Частина з них можуть слугувати орієнтирами у подальших наукових розвідках її автора. Автореферат, як і опубліковані у фахових виданнях статті Ю.О. Рябого, відповідають дисертаційній праці, розкривають її основні положення та зміст. Дисертація Ю.О. Рябого здійснена з дотриманням вимог до такого рівня наукових робіт, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

**Офіційний опонент,
доктор політичних наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри міжнародної інформації
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки**

Вісник
ЗАСВІДЧУЮ
Вісний секретар університету
" 05 " 12 2016

А.М. Митко